

Літаратурны мастацтва

Год выдання 37-ы
№ 40 (2297)
21 мая 1968 г.
АУТОРАК
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАВЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАУ БССР

ТРЕЦІ
УСЕСАЮЗНЫ
КІНААГЛЯД
АДКРЫЎСЯ

Для многіх выдатных дзеячоў савецкага кіно надзея ў Ленінградзе была напружаным рабочым днём. Імяна ў гэты дзень члены журы ўсеаюзнага фестывалю пачалі рабочыя прагляды першых з 117 конкурсных фільмаў.

Гонар адкрыцця творчага спаборніцтва прадставілі мастацкай стужкай «Міцкевіч заставы», знятай на берагах Нявы. Гэты агляд праводзіць падзнакам 50-годдзя савецкага кіно мастацтва, гісторыя якога бярэ пачатак са стварэння Петраградскага кінамітэта.

Чалавек і рэвалюцыя, нараджэнне характара барацьбіта, свядомыя прынцыпы пралетарскай салідарнасці — гэтыя праблемы ставіць у цэнтры «Міцкевіч заставы», якая ўваскрэша падзеі выдатнага Абухонскай стайкі.

Тэма барацьбы за ўсталяванне Улады Саветаў, за новага чалавека — вядучая ў сённяшняй конкурснай праграме. Да падзеяў грамадзянскай вайны звяртаюцца татарскія кінематаграфісты ў фільме «Зрада». Іх беларускія калегі паказалі карціну для дзяцей «Анюціна дарога», дзеянне якой разгортваецца на фоне падзей паўвеквай даўнасці.

Конкурс хронікальна-дакументальных і навукова-папулярных фільмаў адкрыў карціны татарскіх кінематаграфістаў «Ленін у Казані», прысвечанай першым крокам рэвалюцыйнай барацьбы маладога Уладзіміра Ульянава.

ТАСС.

КОЛАСАУЦЫ У ПСКОВЕ

Традыцыйны «Несцерка» з'яўляецца сёлета ў Беларусі дэкадным тэатрам імя Якуба Коласа ў родным Віцебску. Летнія тэатры калектыву пачаў у старажытным рускім горадзе Пскове, куды вывез лепшыя спектаклі рэпертуару. Грамадскія горады праявілі вялікую цікавасць да тэатральнага мастацтва суседзяў. Адзінаццаць сустрэч з працоўнымі пскоўскіх прадпрыемстваў, з моладдзю, у часе якіх гасці разказваюць пра дасягненні Савецкай Беларусі і яе культуры.

У тэатры працягваецца работа над чарговымі прэм'ерамі. У п'ятак, яшчэ ў маі коласеўцы пакажуць «Варшаўскую мелодыю» Л. Зорына ў настольнай мелодыі рэжысёра тэатра С. Казіміроўскага. Далейшы маршрут гастроляў на лета тэатра з берагоў Заходняй Дзвіны — Украіне, горад Полтава.

РАБІЦЬ ЖЫЦЦЕ ПА ЛЕНІНУ

На паліцах Лагойскай раённай дзіцячай бібліятэкі многа літаратуры аб Леніне і яго палітыцы. На гэтых кнігах юныя чытачы вучацца жыць і працаваць і работнікі бібліятэкі разам з настаўнікамі могуць ройць, афармляць і выстаўляць гэтыя кніжкі.

У бібліятэцы наладжваюцца гутаркі, вечары, абмеркаванні кніг, агляды навінаў. Да паслуг юных чытачоў катэгоія літаратуры аб вайні правадзіць увагу школьнікаў прыцягваючы тэматычныя выставы кніг «Жыццё Леніна», «Аб Леніне і яго палітыцы». Шкава прайшлі гутаркі пра дзіцячы школьны гадзіннік Уладзіміра Ільіча, пра добрыя кнігі Валодзі Ульянава. А цяпер актывісты бібліятэкі рыхтуюць вясны часопіс «Старонкі вяснянага жыцця», афармляючы альбом «Ленін у выяўленым мастацтве».

Г. ХОЦЫН.

І ПЕСНІ, І СЛОВЫ — АД СЭРЦА ДЗЕНЬ ЗА ДНЁМ

МІНЧАНЕ АПЛАДЗІРУЮЦЬ

— Здравае!
— Цудоўна!
— Бліскава!
— Да чаго спадабалася — не перадаць словамі. Шкада толькі, што ўсёды не паспеець.

Гэта — фразы з вусных рэцэнзій мінчан, якія пабывалі на спектаклях і канцэртах фестывалю.

Ужо даўно, бадай, з Дзекады рускага мастацтва ў Беларусі, у Мінску не збіралася адначасова так многа выдатных майстроў сцэны. Дастаць білеты ў оперны тэатр стала праблемай.

У балет «Лебядзінае возера» партыі Адылі — Адылі танцавала вядомая балерына — салістка Ленінградскага акадэмічнага тэатра оперы і балета імя С. М. Кірава, народная артыстка РСФСР К. Федзінава. Яе партнёрам выступіў народны артыст БССР Ю. Салаўёў — лаўрэат прэміі В. Ніжнінскага, вялікага рускага артыста балета, устаноўленай Парыжскай акадэміяй танца.

Тамара Мілашкіна — Аїда. Беларускія глядачы ўжо не раз сустракаліся з гэтай выдатнай спявачкай, не раз захапляліся яе бліскучым вакальным майстэрствам. Дастойнымі партнёрамі Т. Мілашкінай у оперы «Аїда» сталі салісты Беларускага опернага С. Данілюк, І. Шыкунова, І. Сарокін, А. Сухін, М. Пшчароў і іншыя.

У оперы «Чыо-Чыо-сан» вядучую партыю спявала гасця з Украіны, заслужаная артыстка УССР Л. Чокнія.

І зноў «Лебядзінае возера». На гэты раз партыі Адылі — Адылі танцавала салістка Харкўскага тэатра оперы і балета, заслужаная артыстка УССР С. Калыванава, а партыю Зігфрыда — заслужаны артыст УССР Т. Папеску.

Оперныя і балетныя спектаклі, канцэрты ў акружым Дворэ Афэраў, у філармоніі... Адной з цэнтральных падзеяў фестывалю быў канцэрт з удзелам народнай артысткі СССР Г. Вішнеўскай і лаўрэата Ленінскай прэміі, народнага артыста СССР М. Растрпавіча.

У гэтыя дні імправізаванымі канцэртнымі заламі сталі цэлы буйныя прамысловыя прадпрыемствы Мінска. Гасці з розных рэспублік разам з беларускімі артыстамі сустракаліся з работнікамі Мінскага аўтамабільнага. Новыя, толькі што з канвеера ЛМЗ стаў сцэнай — і заўважлі оперныя арты ў прасторных цахах. Спявалі і грузінская артыстка Н. Тутушы, і армянская спявачка Э. Узунян, і ўкраінскі спявак А. Скрыпкін, і нашы беларускія спявакі Т. Ніжнікава, І. Шыкунова, А. Генералаў. А калі адгрымелі

апошнія апладысменты, гаспадары завады — мінскія аўтабудульнікі пазнамілі гасцей з прадпрыемствам.

Хаваючай была сустрэча на Мінскім аўтаромантным заводзе. І тут цудоўная пляеда акцэраў, прадстаўнікоў шматнацыянальнага савецкага мастацтва парадвала мінчан сваім чароўным майстэрствам.

НА ПРАСТОРЫ РЭСПУБЛІКІ

Фестываль, які стартаваў у Мінску, выйшаў на прасторы рэспублікі.

Калгас імя Гастэла Мінска вобласці, глядачы ўжо сабраліся, ужо выстравілі дзеці, каб вітаць гасцей, а аўтобусы ўсё няма. Яны не ведаюць, што адзін з удзельнікаў канцэрта — саліст Вялікага тэатра СССР Я. Райкоў яшчэ ў павятары. Ідзе праляўны дождж, і самалёт затрымаваўся.

Але вось аўтобус вынырнуў з-за павяроту і спыніўся ля будынка музычнай школы. Калгаснікі дораць артыстам кветкі, запрашаюць у залу.

Член аркмітэта фестывалю Н. Грўбэ прадставіў гасцей. Са род іх — Нона Суржына, салістка Харкўскага опернага тэатра; Святлана Колышава і Тэадор Папеску — балетная пара з Харкўва; салісты Беларускага опернага Тамара Ніжнікава, Васіль Ганчарніка, Міхэй Пшчароў, Аскольд Сухін, Леанід Чахоўскі і Кларэ Малышава.

Зала невялікая, і артысты спяваюць зусім побач з слухачамі. Ад гэтага сустрэча становіцца яшчэ больш цёплай, інтымнай. Калгаснікі, настайнікі, вучні, якія прысутнічаюць на канцэрте, не хочучь аддукаць артыстаў.

Калі канцэрт закончыўся, артысты занялі месца ў зале, а на сцэну ўзніклі вучні музычнай школы. Нехта добра сказаў: «Фестывальнае раха»...

Шасцігодняя Галя Сцепановіч і сямігодняя Ала Баганова садзіцца за рэалі. І гасці, забывшыся, што яны народныя і заслужаныя, з захапленнем апладзіруюць ім.

А ў мінулыя нядаўна ўдзельнікі фестывалю пабывалі ў птушкагадочым саўгасе «Бялішэвіч Мінскай вобласці». Рабочыя саўгаса расказалі гасцям аб сваіх творчых поспехах.

Гасці — артысты Вялікага акадэмічнага тэатра оперы і балета БССР выканалі арты ў опер, песні беларускіх кампазітараў Д. Смольскага, І. Лучанка, народныя песні. Народная артыстка БССР А. Абухоніч прачытала вершы. Яшчэ доўга гасці канцэрте не разыходзіліся пасля гасцей, гугарылі з акцэрамі. Удзельнікі фестывалю мастацтва пабывалі ў гэтыя дні ў Віцебску і Слуцку.



Эльпіра Узунян выступае перад работнікамі Мінскага аўтамабільнага завода.



Піанеры калгаса імя Гастэла Мінскага раёна падіслі дарогім гасцям — удзельнікам фестывалю букеты кветак.

З ХВАЛЯВАННЕМ, РАДАСЦЮ, АДКАЗНАСЦЮ

Усё новым і новымі гасцямі прыбываюць у Мінск для ўдзелу ў фестывалі. І ўсе яны, ступаючы на хвалясоўную беларускую зямлю, гавораць аб хваляванні, што ахалівае іх.

Слова — удзельнікам фестывалю.

Ламара ЧКОНІЯ, заслужаная артыстка УССР

Мне ўжо многа разоў даводзілася прымаць удзел у конкурсах, дэкадах, фестывалю. Трэба сказаць, што з кожным разам становіцца ўсё дзейней і цікавей — узрастаюць патрабаванні. Але павялічваюцца і патрабаванні да сябе. Памятаю, у 1967 годзе я была удзельніцай суспольнага конкурсу на лепшае выкананне ролі мадам Ватэрыфій у оперы «Чыо-Чыо-сан». Конкурс гэты праводзіўся ў Тоні і быў прысвечаны выдатнай японскай спявачцы Мізуро Тамані, сучаснай Пуччыні. Тады здавалася, што ялі добра праспяваю, — гэта ўжо зьява. Праспявала. Зьява другое месца. (Дарэчы, першыя заваявала таксама савецкая спявачка — М. Вішнёва.) І ўсё роўна хочацца спяваць лепш і лепш...

Вось і на гэтым фестывалі. Сабраліся многа сапраўды таленавітых спявакоў. Я ведаю, што і Беларусь спяваць вельмі, вельмі добра. Думаю, што ў астатніх удзельніках фестывалю мадэляне такога ж і вядомы, адназначна вялікага. Я добра разумею, да якога вялікага свята вы прытхцецеся бо не так даўно мы, на Украіне, адзначалі 50-годдзе свайго рэспублікі.

Святлана КАЛЫВАНОВА і Тэадор ПАПЕСКУ, заслужаныя артысты УССР

Наша першая выступленне не адышлося. Співалі ў калгасе, куды мы прыехалі, аказалася заўважна маленькай. Але маласіні ўсё роўна ўручылі нам кветкі, сцукоркі нас, яны маўляў, пераць што мы ўмеём танцаваць. Мы прынялі гэтыя кветкі за аману і сказалам сваё слова «стандартна назавуцца ў балетце «Лебядзінае возера».

Мы ўпершыню ў Мінску. Гордзі нам вельмі спадабаўся: звыклі светлы, утульны. Гэта вельмі добра, што мы збіраемся на такіх фестывалі. Мы многаму вучымся адзін ад аднаго, ставімае хоць ікнебудзь, узабташчы аматару балета.

Чым, што няпер нам выпаў асабліва вялікі гонар — прадставіць у юбілейны год на зямлі беларускай украінскае балетнае мастацтва. Мы прывезлі прытанна ад нашага народа, яго вышаванні і найлепшыя паваданні.

Аскольд СУХІН, саліст Беларускага опернага тэатра, лаўрэат міжнароднага конкурсу акалістаў

І магу павердзіць толькі факты. Што для мяне гэты фестываль? — Першае, і праспяваю партыю Радзіма ў «Аїдзе» разам з Тамарай Мілашкінай. Па-другое, сёння буду спяваць партыю Грміна ў оперы «Яўгенія Ангелі» ў якой партыю Танцына будзе выконваць Г. Вішнеўска. У «Трубадур» выступіў разам з грузінскай спявачкай М. Аміраншавіч, эстонцам Х. Крумам і украінцам Ю. Гуляеўвым. Што я яшчэ магу сказаць? Памайму, дастаткова.

ГАЛОЎНАЕ — СПЯВАК

Оперы спектакль, як між іншым, і кожны іншы жанр мастацтва, не пераціць будзёнасці, заваяванасці. Кожны спектакль павінен быць святкам і для акцэраў, якія іграюць яго перш, або стору першы раз, і для глядачоў, для якіх кожнае наведванне тэатра — прыход на прэм'еру. На жаль, у нашай тэатральнай практыцы так бывае не заўсёды.

Але вось на сцэне опернага тэатра беларускага стадыі праходзіць Усеаюзнаы фестываль працоўнага опернага і балетнага мастацтва — і спектаклі фестывалю сапраўды прывітаюць адчуваннем святковасці, нейкай асаблівай творчай прызнатасці.

У гэты дзень фестывалю была дадана опера Вердзі «Аїда», пастаноўка якой была ажыццэўлена ў 1953 годзе. І 15 гадоў для тэатральнага спектакля — тэрмін непаўналетнасці. Гэты перастановам нас сёння задавальняе. Фінал другой дзеі (сцэна трыумфу Радзіма) мог быць больш маштабным па масавасці дзеяння — музыка Вердзі, славуці марш проста патрабуе гэтага. Есць непрадпоўкі ў сцэнічных паводзках героўў (Амерыс) у сцэне судзілішча). Выклікаць іншы раз усмешку палатыйныя дэкарацыі, якія прымушаюць хістацца «маўсавыя» будаванні старажытнага Егіпта; не ўсюды балет чужы прытрымліваецца музыцы. Але ўсё гэта тыя дробязі, што глядач даруе, бо пры ўсёй важнасці такіх кампанентаў опернага спектакля, як рэжысёрская трактовка, дэкарацыя, афармаванне, балетная кампазіцыя і не ўсё ў гэтай перастановам вырашае спявак-акцёр. Яго спяванне — галоўнае ў оперы.

Перш за ўсё скажам пра нашу гасцю — салістку Маскоўскага Вялікага тэатра заслужаную артыстку РСФСР Тамару Мілашкіну, якая выступіла ў галоўнай ролі. Гэта цудоўная артыстка нам добра знаёма, яна не раз выступала ў Мінску. У партыі Аїды Т. Мілашкіна пацвердзіла сваю высокую рэпутацыю. Выдатная спявачка, якая мае вельмі прыгожы голас і свабодна валодае арсеналам самых разнастайных вакальных сродкаў, тонкая артыстка, што нестандартна і своеасабліва тракуе вобразы агульнавядомых сцэнічных персанажаў, якія маюць устойліваю выканавую тэатральную — такой выканалі мы Т. Мілашкіну ў ролі Адылі.

Тамара Мілашкіна была ў гэты вечар азійнай нашай гасцяй, усе астатнія партыі выканалі салісты Беларускага опернага тэатра, трупы якога няпер багата добрымі галасамі, добрымі артыстамі. Самае радзімае ўражанне пакінула Святлана Данілюк у ролі Амерыс. Тут было гарманічнае спалучэнне ўнутранай сутнасці вобраза і яго музычнага, вакальнага і артыстычнага ўвасаблення. Характэрныя позы і жэсты, добра

вядомыя па старажытным фрэскам і скульптурам, даюць ўжо сталі абаяжываючы для персанажаў оперы «Аїда», асабліва для Амерыс, дэкі фараона С. Данілюк азолета гэтыя жэсты і позы выкрэстаць настолькі натуральна, што глядач паверуе: гэта не стылізаваная, а арганічная сутнасць вобраза. Увесь сцэнічны малюнак ролі быў тонкі і прыгожы.

Т. Мілашкіна і С. Данілюк — Аїда і Амерыс — былі сапраўднымі ўпрыгожаннем спектакля.

Трэба таксама адзначыць народнага артыста БССР Ігара Сарокіна ў ролі башы Аїды — эфіякскага пара Аманасра. У гэтым спектаклі праявілі лепшыя якасці артыста — яго яркае спяванне і яркая акцёрская ігра. Усё роўна павінаў быць адзначаны і ў агульным малюнку і ў дэталі.

Радуе і тое, што ў партыях другога плана выступілі артысты, якія валодаюць добрымі галасамі. Упрыгожылі спектакль М. Пшчароў — нар Егіпта, А. Сухін — вярхоўны жрыц Рамфіс, і асабліва І. Шыкунова — Жрыца — з яе чыстым і пашчотным голасам і «Ангельска-анельскім» спяваннем.

Агульная музычная культура спектакля, яго высокі выканавы тонус многім абаяжываюць дырыжор — народнаму артысту Казахскай ССР Газізу Душагува. Ён вядзе спектакль упэўнена, трымаючы ў руках усе яго музычныя ниткі, карыстаючыся дакладнымі і выразнымі жэстамі, часам скупымі, часам падкрэсленымі ўзбудзенымі. Рызмы і тэмпы, якія прапануе дырыжор, пластычныя і перакавалыны.

Асабліва хочацца вылучыць другую карціну першай дзеі (сцэна ў храме) з незвычайна тонкім гучаннем жоры (хормайстар — заслужаны дзеяч мастацтваў БССР А. Кагадзееў).

Вельмі хочацца гаварыць аб фестывальных спектаклях толькі ў сваточна-нахільным тоне. Але даводзіцца, на жаль, адзначыць і недахопы. Выпала з агульнага высокага акцёрскага ансамбля выступленне народнага артыста БССР Зіноўя Бабія ў ролі Радзіма, адной з галоўных у оперы «Аїда». Артыст знаходзіцца зараз, як відаць, не ў форме. Ён спяваў дыктыўна невыразна і інтанцыяй неадэкватна, нярэдка завываючы вухамі ноты. Невядзючы былі і сцэнічныя паводзкі З. Бабіа, акцёр карыстаўся стандартнымі прыёмамі ігры, якія не атрымалі ўнутранага акцёрскага апраўдання. Бадай, толькі ў фінальнай думце здолеў З. Бабія знайсці вакальны ансамбль з Т. Мілашкінай.

Адначасова, пры ўсіх аб'ектных недахопах фестывальных спектакляў «Аїда» пакінуў вельмі прыемнае ўражанне.

Л. АУЭРБАХ.



Галіна Вішнеўская, Мсціслаў Растрпавіч, Ламара Чокнія ў ролі Чыо-Чыо-сан (опера «Чыо-Чыо-сан»), Уладзімір Лахын у ролі Шарлеса (опера «Чыо-Чыо-сан»), Меджа Аміраншавіч, Яўген Райкоў у ролі Пікертана (опера «Чыо-Чыо-сан»), Яніс Забе.

У ТВОРЧАЙ САДРУЖНАСЦІ

ІНСТЫТУТ ЛІТАРАТУРЫ ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ — ЮБІЛЕЮ РЭСПУБЛІКІ

Сёлета ў Інстытуце літаратуры імя Янкі Купалы Акадэміі навук БССР скончана праца над стварэннем чатырохтомнай гісторыі беларускай літаратуры. Да двух тэмаў гісторыі беларускай савецкай літаратуры, якія выйшлі ў свет у 1965-66 гадах, неўзабаве дабавяцца два тэмы «Гісторыі беларускай дакстрынічнай літаратуры».

Навуковыя гісторыя беларускай літаратуры створана ў рэспубліцы ўпершыню. У гэтай калектывнай працы асяцяцкіца шматвядомы ад старажытнасці да нашых дзён праблемы і развіцця беларускай літаратуры ва ўзаемасувязі з развіццём літаратуры братніх славянскіх народаў, дасцця характарыстыка буйнейшых беларускіх пісьменнікаў, «гісторыя», хочацца спадзявацца, будзе карыснай дапаможнікам для спецыялістаў, выкладчыкаў ану і настаўнікаў сярэдніх школ, для ўсіх, хто цікавіцца ўчарашнім і сённяшнім днём нашай літаратуры.

Менавіта з гэтага хацелася пачаць свой расказ пра тое, чым жыў сёлета калектыв нашай інстытута, чым адметны для нас юбілейныя гады рэспублікі год.

Стварэнню навуковага курса гісторыі роднай літаратуры папярэднічала плённая праца ўсёга атрада беларускіх літаратуразнаўцаў і, у прыватнасці, супрацоўнікаў

нашага інстытута. Асабліва плёна працавалі яны ў апошнія гады. Менавіта ў апошнія дзесяцігоддзе беларускае літаратуразнаўства пачало займацца больш глыбокім і ўсебаковым вывучэннем гісторыка-літаратурнага працэсу ў рэспубліцы ва ўсёй яго складанасці.

Так, толькі супрацоўнікамі нашага інстытута ў апошнія гады падрыхтаваны рад сур'езных крытычных і літаратуразнаўчых даследаванняў — каля трыццаці манаграфіяў аб творчасці нашых вядучых майстроў літаратуры, асобныя працы па праблемных пытаннях літаратуразнаўства, некалькі выпускі зборнікаў навуковых прац «Беларуская літаратура. Даследаванні і публікацыі».

Увага супрацоўнікаў інстытута была скіравана на распрацоўку важных і актуальных тэм літаратуразнаўства, такіх, у прыватнасці, як «Беларуская савецкая проза на сучасным этапе», «Праблема традыцый і новастварства ў сучаснай беларускай літаратуры», «Беларуская савецкая дзіцячая літаратура», «Фальклорныя традыцыі ў беларускай дакстрынічнай прозе», «Гуманізм на Беларусі XVI стагоддзя і Фр. Скарына», «Узаемасувязі і ўзаемадзеянне беларускай літаратуры з літаратурай народаў СССР і зарубіжных славянскіх краінаў і інш.

Над некаторымі з гэтых тэм аўтарская работа закончана (напрыклад, манаграфія

Э. Гурэвіч «Беларуская савецкая дзіцячая літаратура» і даследаванне М. Грычкіна «Фальклорныя традыцыі ў беларускай дакстрынічнай прозе» задданы ў выдвецтва), над іншымі яшчэ працуюць асобныя нашы таварышы.

Вялікага увага аддаецца такім кардынальным праблемам, як тэорыя сацыялістычнага рэалізму і яго ўклад у мастацкі вопыт чалавецтва, партыйнасць і народнасць літаратуры, вытокі і шляхі развіцця сацыялістычнага рэалізму ў беларускай літаратуры, роля беларускай літаратуры ва ўзагадны шматнацыянальнай савецкай літаратуры, асігнаванне катэгорыі метадзі і стылю, форм і зместу, раскрыццё дыялектыкі ўзаемасувязей традыцый і новастварства, нацыянальнага і інтэрнацыянальнага.

Сумесна з Інстытутам суветнай літаратуры імя А. М. Горькага Акадэміі навук СССР наш Інстытут займаецца вывучэннем заканамернасцей сучаснага літаратурнага працэсу і прымае ўдзел у напісанні шматлікіх «Гісторыяў савецкай літаратуры» і «Гісторыяў суветнай літаратуры».

Вырашэнню гэтых праблем, якія застаюцца магістральнымі і на сёлетні, юбілейны год, паспярыць арганізацыя ў Інстытуце сектара тэорыі літаратуры.

Гэта каротка пра тое, над чым увагоўле

працую сёння і будзе працаваць заўтра калектыв супрацоўнікаў нашага інстытута. Ну, а што мы рыхтуем наперад, калі можна так сказаць, да юбілею рэспублікі!

Рыхтуюцца дастойна сустраць 50-годдзе БССР і Кампартыі Беларусі, супрацоўнікаў інстытута працуюць над амяканнем плыні навуковых даследаванняў юбілейнага года. Вынікам гэтай працы будзе рад калектывных даследаванняў. Назаву з іх такія: «Шляхі развіцця беларускай савецкай прозы», «Беларуская савецкая паэзія на сучасным этапе», «Шляхі бліжыня, ўзаемадзеяння і мастацкага ўзаемаўзбагачэння нацыянальных літаратур сацыялістычнага рэалізму».

У гэтых работах будзе раскрытыя заканамернасці сучаснага літаратурнага працэсу, даследаваны праблематыка, асноўныя тэндэнцыі развіцця і жанравы-стасавыя своеасаблівасці беларускай савецкай прозы і паэзіі, паказаны ўзаемасувязі і ўзаемадзеянне беларускай літаратуры з іншымі славянскімі літаратурамі, наватарскі характэр літаратуры сацыялістычнага рэалізму.

На аснове гэтых работ у спецыяльным прыватным сумесна з Саюзам пісьменнікаў Беларусі і кафедрай літаратуры вышэйшых навуковых устаноў рэспублікі навукова-тэарэтычную канферэнцыю па актуальных праблемах сучаснай беларускай літаратуры.

Паспяхова выконваем мы і план выдання юбілейнага года. Ужо выйшла ў свет кніга акадэміка Акадэміі навук БССР Мікаса Лынькова «Летае жыццё». Беларуская савецкая літаратура за 50 гадоў, у хуткім часе выйдзе з друку калектывны зборнік «Садружніцкі літаратура», а таксама двухтомнік Максіма Багдановіча.

Сёлета будучы падрыхтаваны да выдання таксама першы тэма Зборнаў тэорыі знавальніцкай беларускай савецкай літаратуры Янкі Купалы ў 7-мі і Якуба Коласа ў 15-ці тэмах.

І апошняе. Навуковыя супрацоўнікі Інстытута ў юбілейны год прымуць актыўны ўдзел у прапагандзе навуковых і палітычных ведаў сярод насельніцтва, у канферэнцыях і літаратурных вечарах, прысвечаных юбілею рэспублікі, выступяць з артыкуламі ў перыядычным друку і на радыё пра дасягненні беларускай навуцы, літаратуры і мастацтва за гады Савецкай улады, акажучь дапамогу гарадской бібліятэцы «Юнацтва» ў правядзенні цыкла юбі

ПЕРШЫМ распашаць гаворку пра новы спектакль Рускага драматычнага тэатра БССР імя М. Горькага «Дзеля жыцця» я хачу ў агульным плане пераказаць сюжэт п'есы К. Губарэвіча. Падзеі пачаўся ў час Вялікай Айчыннай вайны і маюць праяву ў сучаснасці.

У занятым фашыстамі мястэчку застаўся — не паспел эвакуіраваць — дзятка дом. Жылі сяк-так дзеці клопатам выхавальніцы, якую ўсе яны, як і родная дачка, называлі май. У вайсковым дзейнічалі партызанскі атрад. Нямечкі камандант у мястэчку быў даволі вынаходлівы, вопытны. І яму прыйшоў у галаву д'абліска план — ён возьме дзятку заложнікамі і ў абмен на іх вымаганні а лесу партызанскага камандзіра Лескаўна.

Ніякай іншай магчымасці выратаваць дзятку не было. Партызанскі камандзір пасля пакульных разваг ідзе ў пацукі. Гэта амаль і ўсё, што ведаюць тыя, хто хоча выжыць усю гату гісторыю п'есы, праз дваццаць пяць гадоў. Амаль — і бо ёсць яшчэ лістоўка, на якой зняты той самы камандзір у форме фашыскага маёра. У лістоўку гэты чалавек нібы звартаецца да партызан з заклікам выйсці з лесу і скласці зброю.

І ёсць яшчэ двое, якія ведаюць нешта пра лес партызанскага камандзіра, аднак у кожнага з іх — свае прычыны захаваць тайну. Першы — былы паліцэйскі, які адбыў пакаранне і жыўе ваюком адзін сарад людзей; другі — стары калека чырульнік. Ён чамусьці застаўся ў мястэчку, хоць усіх астатніх жыхароў за сувязь з партызанамі акупанты вывезлі ў канцлагер і ніхто з іх не вярнуўся.

Дык што ж было з камандзірам? Не вытрымаў катаванняў, здаўся, стаў на калені? Або фашысцкая лістоўка — падман, фальсифікацыя? Магдальнае настаўніца Мая, якая ведае ваіну з кнігі і кінафільмаў, горава бярэцца высьветліць усю праду пра камандзіра. Былы начальнік партызанскага разведкі Прышчэпа, да якога яна звартаецца і які сам усё гэта высіліў у душы сумненні, пакутуе, але нічога не можа сказаць дакладна. З гэтым Мая мрыцца не жадае — ёй патрэбна ведаць, як усё было тады, а яна праўда: камандзір спрабаваў змагацца за сваё жыццё. У нейкі момант камандант-фашыст амаль пасвернуў, што перад ім аўсім старонні чалавек, што ён не мае ніякага дачынення да партызан. Тым больш, што ніхто з жыхароў мястэчка не захадуў пазнаць свайго былога дырэктара школы.

Нарэшце, апошні заход, які камандзір пасля, ахоплены гнева, назвае «подлай правакацыяй». У камандыру прыводзяць таго самага чырульніка. Ён не быў на плошчы, калі камандзіру наладжвалі праверку, нічога не ведае. Яму прапануюць пагавіцца з дырэктарам школы, які, маўляў, кінуў партызан і даў згоду служыць фашыстам. Што ж, ён, вядома, можа паказаць дырэктара, можа яго і пагавіцца.

Пастка захлопнулася! Цяпер камандзіру застаецца вытрымаць катаванні і як мага даражэй прадаць сваё жыццё... Пра гэта і напісана п'еса К. Губарэвіча (радыёйграе я назва — «Першы ўрок»), на якой рэжысёр Міхаіл Калінін паставіў у Рускам тэатры ў Мінску спектакль «Дзеля жыцця». Мастацтва для сцэнічнага ўвасаблення, як кажуць, удачны, хоць у некаторых сюжэтных момантах ён не вылучаецца навізнай. Імклівае развіццё дзей, трагедыяныя сітуацыі. Драматург стварыў адрэснены характары, што даказалі сваёй іграй і артысты — І. Камароў (камандант Кунц), Ю. Сідараў (паліцэйскі Зыль), тамператант Н. Чамадурава (настаўніца Мая), П. Будзяк (Лескавец).

Калі я гляджу спектакль, то зноў пераконаўся, што п'еса К. Губарэвіча, а гэта павярдае не літаратурны вяртанне, надрукаваны ў часопісе «Полымя» № 1 за 1968 год, паслался як псіхалагічная драма з эле-

ментамі дзятку і на майну нешта інавае гучанне спектакля па-ваўтар не рэалізаваў. Рэжысёр жа свабоду ўладзі ці слай слова пераканаў артыстаў, кампозітара Я. Грышмана і маста-на Ю. Тура, што і драма, створаная ў жанры трагічна-бытавага п'есы, можа стаць асноўнай тэатральнага спектакля, я скажаў бы, у духу Ус. Вішнеўскага.

Іншыя акцёры грэміруюцца, маўчыць аркестр, а глядач ужо бачыць у зале барэльфы тых, што загінулі, і настройваецца на пэўны лад. Дзіцяці паміж героям... Жалобныя сьмвалы — неадмыслыя дэталі убрання глядзельнай залы. Яны быццам бы не маюць непасрэднага дачынення да сцэнакста і, разам з тым, ствараюць узыманні настрой у глядача. У падобным кіткім варыянтна і музычнае афармленне.

Вядучы звартаецца да залы. Ухваляюцца чытаюць яны радкі вядомых нам з кніг дакументаў мінулай вайны радкі, пра-

У АБРАМЛЕННІ ДАКУМЕНТАЎ...

СПЕКТАКЛЬ «ДЗЕЛЯ ЖЫЦЦЯ» У РУСКІМ ДРАМАТЫЧНЫМ ТЭАТРЫ БССР

дыктаваныя блізкасцю смерці. Людзі нібы паўстаюць з магіл, каб сказаць нашымцам нешта важнае, аб чым нехта забываў. Вера Харужая, Іван Кабушкін, дзеці бачылі Мінск...

У літаратурным варыянце п'есы Вядучых няма і дакументаў. Дарэчы, пазней Вядучыя вернуцца ў спектакль, каб яшчэ двойчы сыграць (ужо новыя) умоўныя ролі. І гэта не выклікае ніякага сумнення, гэта добра ўмоўнае мастацтва і разам з тым дазваляе тэатру і прафесійнага майстэрства рэжысёра, які пачынае спектакль значна раней тае квіліны, што ў аўтарскай рэмарцы абзначана наступным чынам: «Вера ідэя невялікага дома. На верандзе Мая і Прышчэпа... слухаюць партызанскую песню, запісаную на плены...»

Думаецца, што стылявыя прыёмы, унутры ў спектаклі, не зусім адпавядаюць драматургічнаму матэрыялу. Больш таго, усеняе тэатрам у п'есу — тэкст Вядучых і докарэктывае афармленне, тое, што ўмоўна можна назваць «мануэнталізмам», — вымагае, відаць, каб аўтар перапісаў бытавыя эпізоды ў іншым жанравым ключы. Бо што атрымаецца? Праўда мастацкіх абагульненняў у самай п'есе грунтуецца на сваіх эстэтычных зноўна, а праўда дакументальнай часткі спектакля — на сваіх.

Уражанне такое, быццам мастацкая рэч устаўлена ў дакументальнае абразленне Вядучы — артысты Н. Гаварэвіча, П. Мазура, Э. Аўчаннікава і Ю. Сідараў. — напрыклад, так чытаюць свой тэкст і так паўдзяць сябе, што іх нумар (эпіграф або эпізод) можна перанесці з гэтага спектакля і прыставаць да іншай п'есы, напісанай на тую ж тэму (скажам, да «Канстанціна Заслонава», бо і ў гэтай драме ёсць тэматычны матывы «заложнікаў», уаўнай «здрыгавы» і самахваранасці).

Калі я гляджу «Дзеля жыцця» ў другі раз, мне стала ясна, што і рэжысёр, відаць, адчула на праўдзі, які сцэнічны патэтыка «на ўсё галас» усё ж пераходзіць стылізаваным адрэсаваным «бронзай» ў поласе, трохі шыш — больш стрымана і сурова — загучала музыка, выражылася стратная «гра сцягла» і псіхалагічная драма ўжо, відаць, больш канкрэтная намерна сцэнічна з мануэнтальна абразленнем. Але усё роўна рэжысёрскія знаходкі ў мі-

на іх пераконаў, і жанравы адзінаства ў выкананні ролі не наладжваецца. Напрыклад, увесь характар мануэнтальнай часткі спектакля рытуе нас да таго, што «лінія Гарэшка» будзе трагедыя. Але А. Клімава, Ідучы за аўтарскай рэмаркай, «скрозь слёзы» выкрывае: «Страляйце, калі не верыце! Толькі выратуеце дзейні... А калі пазадзіцца выратаваць — сядзець іх будзе маленькая белая лядоўка Людэчка, пяць гадоўкай... Дачка мая... Ніякай нячынны прыблэдзіць». Ужо адна гэта — абелгаловае! — у вуснах чалавека драматычнага лёсу адрыва пераклонае спону ў мэдэраму. Сурова вымаўляе ў адказ на гэта Ілья — Прышчэпа: «На бога бярэш?» Здаецца, вольна будзе высокая патэтыка жаночай споведзі, аднак мы раптам разам з Прышчэпам чуюм нешта зусім іншае: «Някая цябе за пачокі возьме, калі на тое пайшоў, недаверак ты нячынны!» Гэта — бытавая манера...

Глядачы ў зале ўсё гэта ў атмасферы высокага, нават узнеслага настрою, які падтрымліваюць у іх мастак і кампазітар. — і таму даўна не адрыва прымаюць які нешта арганічна адзінае бытавы інтанцыя драмы і патэтычна лад агульнага пафарсу відэіфікацыі «абелгаловае» Рэжысёрам М. Калініным.

Мяну адрыва, стварыўшы гэты п'якскі сцэнічны, што я не выстаўляю адзін драматургу і пастаноўшчыку і не збіраюся сутыкнуць іх, — мне толькі хочацца, каб у далейшых пошуках тэатр улічваў вопыт пастаноўкі «Дзеля жыцця», які дае падстава спадзявання на працяг гэтых пошукаў у жанравым спалучэнні мастацкага домусу з дакументалізмам. Бо ў спектаклі ёсць сапраўдныя знаходкі, дае спалучэнне рэжысёрскай задумкі з музыкой, докарэктывае афармленнем стварае вельмі моцны эмацыянальны эфект. Пасля таго ж пралогу, — калі Вядучыя пакідаюць сцэну, змяняе музыка і пачынаецца ўдзінае дзеянне спектакля, — адчуваецца не тако, нібы ты выйшаў, сяжам, з Цісароўскіх могілак, дзе толькі што стаў перад вельмі памяць мемарыяльным ансамблем і чытаў трагедыя-высокародныя радкі Волгі Бергольц пад гук жалобных маршаў... Або эпізод, які ў п'есе названы «На Галгофу», — калі Лескавец і Гарэшка Ідучы ў залу, асветленыя пражектарамі. Гэта не можа не ўзрушыць. І яшчэ эпізод, калі зала ператвараец-

на набор з дымчатага шкла з прылепамі, і докарэктывыя вазы «ўзбечкі», і асабліва прыгожыя дэкарэтыўны набор «Сцяцкі», якім удала зноўна спалучэнне гладкіх сасуду з лямпымі ўпрыгожваннямі.

У Мураўер — мастак, які працуе ў розных планах. Ён умее не толькі паставіць яшчэ форму са шкла, даючы шкляной масе самастойнасць, але здолны і пед-

унікальна творы Л. Мгковай. Выявіць прыгожыя шкла, пекельныя глыбы дэкарэтыўны матэрыялы і іншэныя творы, якім удала зноўна спалучэнне гладкіх сасуду з лямпымі ўпрыгожваннямі.

Набор з дымчатага шкла з прылепамі, і докарэктывыя вазы «ўзбечкі», і асабліва прыгожыя дэкарэтыўны набор «Сцяцкі», якім удала зноўна спалучэнне гладкіх сасуду з лямпымі ўпрыгожваннямі.

БЕЛАРУСКАЕ ШКЛО

Набор з дымчатага шкла з прылепамі, і докарэктывыя вазы «ўзбечкі», і асабліва прыгожыя дэкарэтыўны набор «Сцяцкі», якім удала зноўна спалучэнне гладкіх сасуду з лямпымі ўпрыгожваннямі.

НОВЫЯ НАЗВЫ НА АФІШАХ

Усе гэты выдатны працуе на рэжысёрскую задуму, якая закрэпае розныя пласты рэалізацыі і нашай памяці пра «блізкае далёка».

Тэатр імкнецца па-новаму асвятліць таму гераізму і самахваранасці савецкіх людзей, увасабленую ў вобразе і дэсе камандзіра атрада Лескаўна, у душэўных парываннях выхавальніцы Гарэшка, Рэжысёра, напрыклад, абіраючыся на пэўныя матывы драмы, відаць, больш рагуца, чым аўтар, хоча абвергнуць думку, выказаўшы Прышчэпам: «І так у свой час зашліце казалі той праўды... Да таго мэта, што тым колкі год не можа ўтананаваць людзей... І ў гэтым не адзінацца мая... не, не, не, трэба ўстойваць нічога з мінулага, не вярта абмінаць вострыя вуглы і дэлазіваць тое, што было. Аднак жа гэтыя спрачка не нахадзіць вырашання ні ў п'есе, ні ў спектаклі. Мая гэта па-следняча ўпарта дамагаецца праўды пра Лескаўна больш за ўсё таму, што пераканаваў — не, савецкі чалавек не мог быць ні баваўлішам, ні здрацінам, а Лескавец у яе ўваўлены сапраўдны грамадзянін!»

Антрысы Л. Былінская і Н. Чамадурава ў ролі Мая падкрэпваюць фанатичную ўпэўненасць гэтай дзяткіны ў тым, што жыццё павінен складвацца па лямпы схем, і таму вобраз глыбока прынабасці, а тая спрачка-дыскусія, якая была вызначылася паміж Маяй і Прышчэпам, так і застаецца толькі закрутанай.

На жаль, гэта не адзінае пытанне, пастаўленае ў спектаклі і... толькі закрутае. І гэта таксама ідзе ад таго, што п'еса і яе сцэнічнае ўвасабленне не прыведзены ў гарманічнае адзінаства, кампаненты тэатральнага відэіфікацыі не сіхронныя.

У пралогу — мабыць, са згоды К. Губарэвіча — памінаецца Башка Мінай. Але спрэчка паміж Мінэем, вядомым нам з дакументаў і мемуараў, і спэціфічным Лескаўном, янога іграе П. Будзяк, не атрымаецца. Са сцэны нібы задуць пытанне: што больш мэтазгодна — ахвяраваць сваім дзеці дзеля агульнай справы або ахвяраваць сабою і справы дзеля выратавання нашых дзейні, нашай будучыні? Аднак ж тэатр не дае, бо яно не было і ў п'есе. Такім супастаўленнем можна ўсяго толькі пацвердзіць словы таго ж Прышчэпы: «Тадзі, ведаеце, (у час вайны) усё было куды больш складана, чым гэта зараз паказваюць у кіно ці ў кніжках... Думку абрывае шматкропце, нібы дадаючы: «І ў гэтым тэатры».

Зразумела, тэатр імкнецца, каб глядач самастойна і актыўна думаў пра тое, аб чым больш-менш падрабязна гаворыць п'еса і ўнесена рэжысёрскі ў спектакль. Хай бы яно так і было, аднак калектыў мастацкай — драматург, пастаноўшчык, выканаўчы ролі — усё ж павінен садружна дамагацца, каб усё кампаненты іх работы грунтаваліся на эмацыянальным зэрні тых характараў, што выведзены ў п'есе. І калі стылявыя вырашэнні сцэнічнага відэіфікацыі зыходзяць раўнавага з тымі драматургічнага твора, дык і ў тэксце яго павінен адбыцца некаторы змені: у ладзе, у падрабязнасці і ва ўзгодненасці вобразнай мовы літаратурнай першакрыніцы з мовай пастаноўчых прыёмаў. Я скажаў бы так — калі ў аркестр увадзена арган, дык і партытуру твора вярта перагледзець наана.

Пра гэта думаеш, калі закрываеш асцяжлівае, шмат у чым удалага, але і ў значнай меры эксперыментальнага спектакля «Дзеля жыцця». Ён пераконвае яшчэ раз, што поўны поспех прыходзіць тады, калі аўтар і рэжысёр засяроджаны ў сваіх з удных творчых намаганнях на агульных ідэйна-мастацкіх мэтах.

Ул. ЖЫЖЭНКА.



Рэспубліканскі тэатр юнага герада паставіў п'есу А. Аўбузава «Гора на світанні».

На здымку — сцэна са спектакля. Анисана — артыстка Л. Луцанова, Даброў — заслужаны артыст БССР У. Говар-Бударэвіч.



На здымку зробленым Ул. Бураковым, юныя гаміліччэне знімаюцца з работамі сваіх равісінкаў.

Паказваюць юныя гаміляччэне

Чакверта абласная выстаўка выяўленчай творчасці школьнікаў, адкрытая ў гомельскім Палацы чыгуначнікаў, прысвечана 50-годдзю БССР і Ленінскага камсамола. Выстаўку арганізавалі абласны аддзел народнай асветы і абком камсамола. У экспазіцыі — больш за дзве сотні твораў жывапісу, графікі, дэкаратыва-прыкладнага мастацтва.

Прыглядаючы увагу глядацкі аглядаючы выяўленчы дэсатат, яна са гомельскай сярэдняй школы № 11 Тамары Мільчанка. У іх рытм жыцця горада. У лістах «Зіма», «Прыпынак», «Канькабечцы» адчуваецца разуменне юнай мастацкай тэмы, імкненне па-свойму глядаць на свет.

МАЗАІЧНА, БЕЗ АНАЛІЗУ

Вось вечарынка з прычэтым прывезду з санаторыя старога калгасніка. Сам ён — моцны і шчыры стары шчырабы, з вялікім носам, у святлоўным касцюме, салодкі і важны. Гаворыць так, як усё. Амаль урочыста паведлае аб лёсуды, аб сваёй шпедцы. Яго сусед, нападнік, гучна ступае палымі па сталі — супакойнае дзейні. І стары калгаснік зноў гаворыць. На сталі — закуска. Буйна — талерка з салам...

Бачыш і запамінаеш п'якія спаставаныя рукі, мешкаватыя поспы людзей, бачыш акрэсленыя дзейні, юнаку, дзятку, бачыш і чужы калгасны сход, дзе ўсё выразна, жыццёва — і яры тыпаж, і гаворка, і жэсты. Заламанецца, нават узрушае калгаснае свята з нядулімі прамовамі, з магутным рытмам тэхнікі на парадзе...

Вось у гэтым натуральным, непрыкрасаным, непрыліжным, моманце і савітым паказе вясновага жыцця, мне здаецца, галоўнае вартасць фільма. Мы адчуваем сапраўдны каларыт, сапраўдную атмасферу жыцця сучаснай калгаснай вёскі з многім і яе супярэчнасцямі і кантрастамі. Аднак...

Аднак хачелася б большай п'якінасці, авязанасці ў падачы жыццёвага матэрыялу, больш глыбокай, псіхалагічнай, а не толькі знешняй, этнаграфічнай характарыстыкі вобразаў, больш грунтоўнага сацыяльнага аналізу.

Аўтарскія прыёмы адбору і апрацоўкі матэрыялу, несумняенна, прылімальныя. Яны дазваляюць падаць убачанае сакавіта і прудзіва, з вялікай выразнасцю. Аднак мэтад гэты — паказаць «прозу жыцця» — да многіх і абавязовае, асабліва тады, калі аб'ектам паказу становіцца такі глыбокі пласт, які жыццё сучаснай калгаснай вёскі.



На здымку зробленым Ул. Бураковым, юныя гаміліччэне знімаюцца з работамі сваіх равісінкаў.

На здымку зробленым Ул. Бураковым, юныя гаміліччэне знімаюцца з работамі сваіх равісінкаў.

На здымку зробленым Ул. Бураковым, юныя гаміліччэне знімаюцца з работамі сваіх равісінкаў.

А. ШНЫПАРКОТ.

